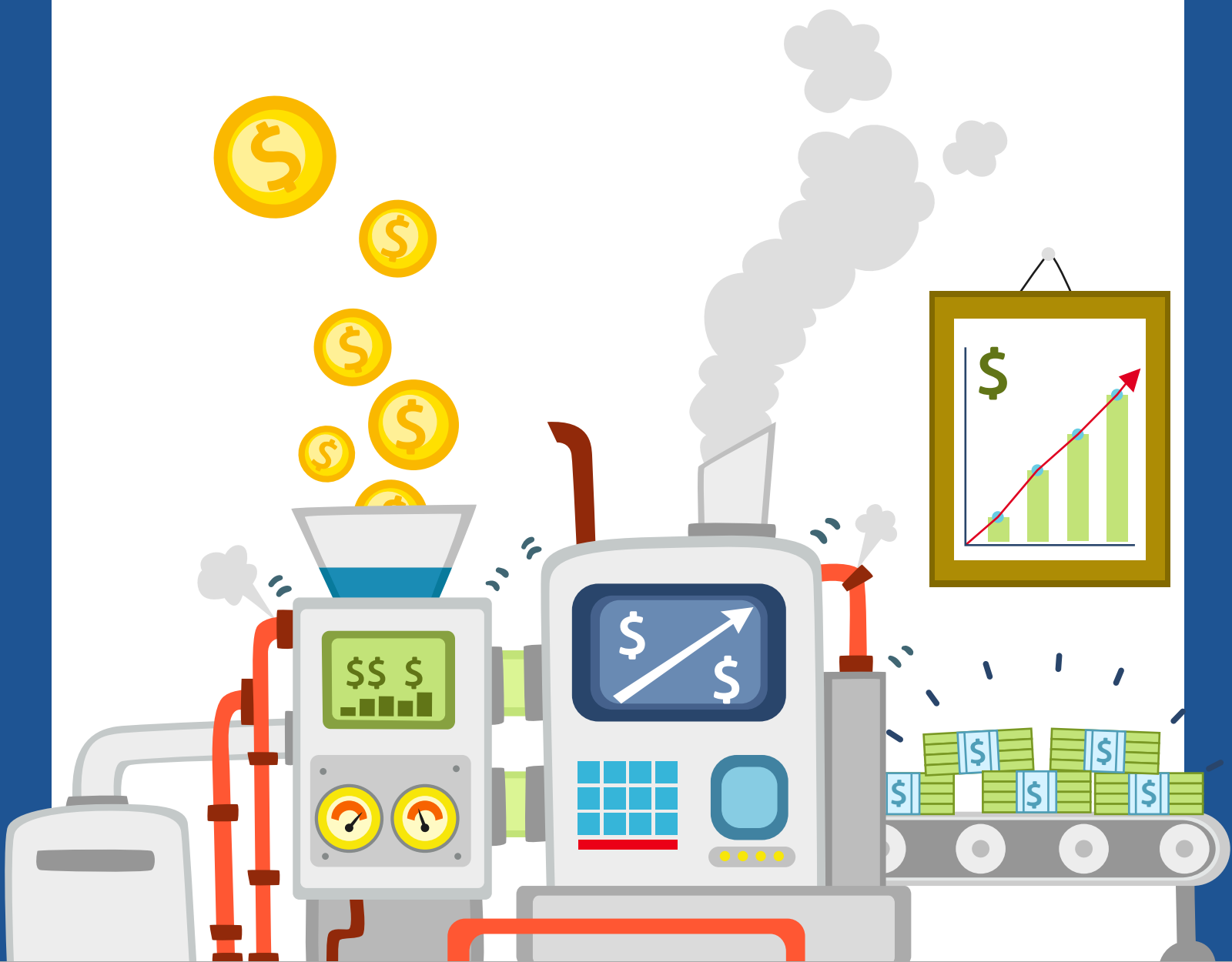


The Return of Equity Method

ในงบการเงินเฉพาะกิจการกลับมาอีกแล้วหรอเนี่ย

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์
วันที่เผยแพร่ 23 สิงหาคม 2559



The Return of Equity Method

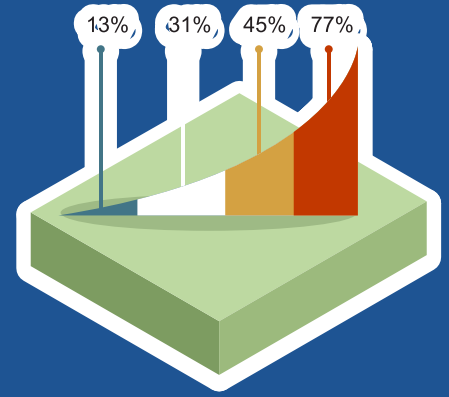
ในงบการเงินเฉพาะกิจการกลับมาอีกแล้วหรอเนี่ย



เมื่อไม่นานมานี้พวกเรานักบัญชีคงได้ทราบข่าวคราวเกี่ยวกับการปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 27 เรื่อง งบการเงินเฉพาะกิจการตามที่ปรากฏในมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศฉบับรวมเล่มปี 2016 (IFRS blue book bound volume 2016) เนื้อหาสาระสำคัญประการหนึ่งของมาตรฐานฯ ดังกล่าวคือการอนุญาตให้กิจการสามารถเลือกใช้วิธีส่วนได้เสีย (equity method) นอกเหนือจากวิธีราคาทุน (cost method) หรือวิธีมูลค่ายุติธรรม (โดยเฉพาะกิจการที่ดำเนินธุรกิจด้านการลงทุน ซึ่งวิธีมูลค่ายุติธรรมให้ถือปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน (เมื่อมีการประกาศใช้)) ในการรับรู้เงินลงทุนในบริษัทย่อย บริษัทร่วม และการร่วมค้าในงบการเงินเฉพาะกิจการ ไม่แตกต่างจากทางกองทรงขาบานที่เคยได้รับความนิยมในสมัยหนึ่ง ก็กลับมาได้รับความนิยมในปัจจุบันอีก (ที่ ๆ หลายคนคงพอจำได้ นื่อง ๆ และหลาน ๆ หลานคนคงนึกภาพไม่ออก)

หากหวน (หวน=ย้อน) กลับไปในปี 2537 ซึ่งนื่อง ๆ และหลาน ๆ นักบัญชีหลายท่านอาจจะยังไม่อุบัติ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้เริ่มนำวิธีส่วนได้เสีย (equity method) หรือ one line consolidation มาถือปฏิบัติเป็นครั้งแรกกับเงินลงทุนในบริษัทย่อย บริษัทร่วม และการร่วมค้าในงบการเงินเฉพาะกิจการ และกับเงินลงทุนในบริษัทร่วมและการร่วมค้าในงบการเงินรวมสร้างความตระหนักตื่นเต้นไม่มีตี เพราะไม่เคยใช้วิธีส่วนได้เสียกันมาก่อนหน้า (ความจริงอาจารย์สอนมาแต่ลิ้มไปแล้ว เฮ้อ... ทบทวนนิดหนึ่ง เมื่อบริษัทร่วมและการร่วมคามีกำไร (ขาดทุน) บริษัทผู้ลงทุนจะบันทึกเพิ่ม (ลด) เงินลงทุนและรับรู้รายได้ (ค่าใช้จ่าย) จากการรับรู้ส่วนได้เสีย แต่หากบริษัทร่วมและการร่วมค้าประกาศจ่ายเงินปันผล บริษัทผู้ลงทุนจะบันทึกเงินปันผลค้างรับและลดเงินลงทุน) ซึ่งส่งผลให้กำไรสุทธิในงบการเงินเฉพาะกิจการและในงบการเงินรวมในกรณีส่วนใหญ่มียอดเท่ากัน การถือปฏิบัติดังกล่าวก็เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 18 เรื่อง วิธีการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมในเวลานั้น (หมายเลขเก้าเก้า แต่อาจต้องงวดหน้าหลังจากที่งวดนี้ 55) และภายหลังกำหนดเป็นมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวมและงบการเงินเฉพาะกิจการ ซึ่งผู้เขียนเองบอกตรงๆ ก็ไม่ค่อยปลื้มเท่าไรนักว่า ทำไมทำไมมาตรฐานฯ จะต้องมีการกำหนดในลักษณะดังกล่าวจนให้แนวคิดของการจัดทำงบการเงินเฉพาะไปเหมือนกับการจัดทำงบการเงินรวมเสียอย่างนั้น แถมมีกิจการบางแห่งที่มีการรับรู้ส่วนแบ่งขาดทุนจากการลงทุนในบริษัทย่อย บริษัทร่วม และการร่วมค้าในงบการเงินเฉพาะกิจการตามวิธีส่วนได้เสียตีมันไปเลยในเวลานั้นว่าการใช้วิธีส่วนได้เสียช่วยให้เงินลงทุนในบริษัทดังกล่าวสะท้อนการด้อยค่าไปโดยปริยาย เรียกว่าคนละเรื่องเดียวกัน ผู้เขียนรับไม่ได้เลยว่าจะมาทดแทนการพิจารณาด้วยค่าได้อย่างไร (ไม่แตกต่างจากที่คุณแม่ของผู้เขียนเล่าว่า หม่อมพรรณรายไม่ยอมรับพจมานเป็นสะใภ้ว่าอย่างงั้นเถอะ)





จวบจนกระทั่งปี 2550 สภาวิชาชีพบัญชีก็ได้มีการยกเลิกการถือปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าวในงบการเงินเฉพาะกิจการตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวมและงบการเงินเฉพาะ ในเวลานั้น (เรียกว่าเดี่ยวเอาเดี่ยวไม่เอาว่านั่นแหละ พลิกล็อกกันน่าดู) กล่าวคือกิจการที่เคยถือปฏิบัติกับเงินลงทุนในบริษัทย่อย บริษัทร่วม และการร่วมค้าในงบการเงินเฉพาะกิจการโดยใช้วิธีส่วนได้เสียจะต้องเปลี่ยนกลับมาใช้วิธีราคาทุนเหมือนอย่างที่เคยเป็นก่อนหน้าปี 2537 เรียกว่าสร้างความวุ่นวายโกลาหลกันยกใหญ่ ทำตัวทำใจแทบไม่ทัน เนื่องจากกิจการจะต้องปรับงบการเงินย้อนหลังเสมือนหนึ่งว่าได้ใช้วิธีราคาทุนมาโดยตลอด จะใช้วิธีเปลี่ยนทันทีไปเป็นต้นไป ทำเป็นลืมอดีตก็ไม่ได้ แถมมาตรฐานฯ จะมีน้ำใจให้ทางเลือกในการใช้วิธีส่วนได้เสียต่อไปก็ไม่มีเสียอย่างงั้น เรียกว่างบการเงินเฉพาะกิจการก็คือ งบการเงินที่สะท้อนฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการผู้ลงทุนอย่างแท้จริง รายได้ปันผลจากบริษัทเหล่านั้นจะรับรู้ก็ต่อเมื่อกิจการผู้ลงทุนมีสิทธิได้รับปันผลว่าอย่างงั้นแหละ ซึ่งผู้เขียนพอรับได้ว่ามีตรรกะอยู่พอสมควรที่ให้เปลี่ยนมาเป็นวิธีราคาทุน

พวกเราคงจำได้ดีว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ กิจการที่มีการจ่ายปันผลในอดีตโดยอิงกับยอดกำไรสุทธิในงบการเงินเฉพาะต้องทบทวนนโยบายการจ่ายปันผลใหม่ เนื่องจากในอดีตหลายกิจการมักไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนถึงการจ่ายปันผลว่าคำนวณจากยอดกำไรสุทธีก่อนการรับรู้การเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อย บริษัทร่วม และการร่วมค้าที่กิจการถือหุ้นอยู่ โดยเฉพาะในกรณีของบริษัทย่อย บริษัทร่วม และการร่วมค้ามีกำไรสุทธิ กิจการผู้ลงทุนก็จะมีการรับรู้ส่วนแบ่งกำไรจากการลงทุนในบริษัทเหล่านั้นอย่างรื่นเริงเหมือนงานปาร์ตี้ และมีการจ่ายปันผลออกจากกิจการผู้ลงทุนในปริมาณมหาศาล ทั้ง ๆ ที่ในหลาย ๆ กรณี ยังไม่ได้มีการถ่ายเทเงินปันผลจากบริษัทย่อย บริษัทร่วม และการร่วมค้า

มายังกิจการผู้ลงทุน (ไม่รู้ไปหาเงินที่ไหนมาจ่าย น่าสงสัยมาก ๆ)

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดดังกล่าวยังส่งผลให้หลายกิจการพลิกผันชีวิตจากเคยมีกำไรดี ๆ ในงบการเงินเฉพาะ (มีบริษัทย่อย บริษัทร่วม และการร่วมค้าที่มีผลการดำเนินงานดี) กลายเป็นขาดทุนก็มี ไม่แตกต่างจากนางฟ้าตกสวรรค์ เนื่องจากโดยส่วนตัวแล้ว กิจการผู้ลงทุนเองก็อาจมีผลการดำเนินงานไม่ดีเท่าไร ก็ได้บริษัทเหล่านั้นมาช่วยพยุงกำไรในภาพรวมไว้มาโดยตลอด แต่วันนี้ไม่มีพวกเค้าอีกต่อไป (วันใดขาดฉันทแล้วเธอจะรู้สึก) ครั้นจะไปบีบบังคับบริษัทเหล่านั้นจ่ายปันผลเข้ามาเป็นระยะ ๆ ก็ไม่ใช่เรื่องง่าย โดยเฉพาะเมื่อบริษัทที่ถือหุ้นอยู่มีฐานะเป็นแค่บริษัทร่วม และการร่วมค้า เทียบกับชีวิตคนเราก็คือเป็นแค่แฟนกัน หรือแฟนร่วม จะไปสั่งการอะไรมากมายคงไม่ได้ (เดี่ยวจะกลายเป็นแค่คนรู้จักกันเสียก่อน) ผิดกับบริษัทย่อยที่สามารถสั่งได้สั่งเอา ถ้าสั่งไม่ได้ ก็ไม่น่าไปบีบบังคับ

หลังจากได้มีการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดมาให้ใช้วิธีราคาทุนกับบริษัทย่อย บริษัทร่วม และการร่วมค้าได้ไม่นาน ล่าสุดมาตรฐานฯ ฉบับปรับปรุง 2559 ที่จะมีผลบังคับใช้ในปี 2560 ที่จะถึงนี้ วิธีส่วนได้เสียก็ได้รับการปิดฝุ่นและให้นำกลับมาใช้ในงบการเงินเฉพาะกิจการได้อีก แต่คราวนี้มาในฐานะทางเลือก (แต่อย่าเป็นคนหลายใจรักใครที่หลายคนแล้วมาใช้หลายวิธีปนกัน มาตรฐานฯ ยืนยันเสียงแข็งว่า กิจการต้องใช้วิธีการบันทึกบัญชีเดียวกันสำหรับเงินลงทุนแต่ละประเภท) ไม่ใช่ข้อบังคับ ขอเน้นย้ำว่าไม่ใช่ข้อบังคับ เนื่องจากมีคุณสมบัติบางคนที่บ่นเสียงแข็งว่าดูสิสภาวิชาชีพบัญชี เอาอีกแล้ว เดิมก็เคยให้ถือปฏิบัติกับเงินลงทุนในบริษัทย่อย บริษัทร่วม และการร่วมค้าในงบการเงินเฉพาะกิจการตามวิธีราคาทุน อยู่ดี ๆ ก็มาเปลี่ยนอีกแล้วให้กลับไปใช้วิธีส่วนได้เสีย แถมเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดทำไม ก็ไม่บอกเหตุผลให้ชัด ๆ เจน ๆ ยิ่งคาใจไม่หายว่าอย่างงั้น



ผู้เขียนเลยต้องขอเน้นย้ำอีกครั้งว่า Oh no..วิธี ส่วนได้เสียเป็นแค่ทางเลือก โชคดีที่ผู้เขียนมีทีมงานวิชาการที่แข็งแกร่งคือคุณอุดม ธนุรัตน์พงศ์ คุณชนาดล รักษาพล แกรมได้ รับการคอนเฟิร์มจาก ดร. ปัญญา สัมฤทธิ์ประดิษฐ์ (กูด้านมาตรฐานฯ ของประเทศไทย มีรางวัลอันดับ 1) ที่ช่วยไป ค้นหาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงว่าลึก ๆ แล้วที่มาตรฐานฯ เปิดเป็นทางเลือกให้ใช้วิธีส่วนได้เสียในงบการเงินเฉพาะกิจการ ก็เนื่องจากในบางประเทศ มีข้อกำหนดให้กิจการจัดทำ งบการเงินเฉพาะกิจการด้วยวิธีส่วนได้เสียในเงินลงทุนในบริษัท ย่อย บริษัทร่วม และการร่วมค้า¹ และพิจารณาจ่ายปันผล จากยอดกำไรที่ได้รวมส่วนแบ่งกำไรหรือขาดทุนจากการลงทุน ในบริษัทย่อย บริษัทร่วม และการร่วมค้าในงบการเงิน เฉพาะกิจการเข้ามาด้วย² ส่วนจะเป็นประเทศไหนที่มีข้อกำหนด แบบนี้ พวกเรานักบัญชีคงต้องหากันเอง ผู้เขียนเกรงใจที่จะ สอบถามที่ม่นักวิชาการและ ดร. ปัญญา เพราะพวกเค้าเหนื่อย มามากแล้ว หลายคนอ่านแล้วคงสบายใจขึ้นเมื่อทราบที่มาที่ ไปของการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนด

วงการหนึ่งที่น่าจะสบายใจจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการ บัญชีครั้งนี้ คือ เพื่อนร่วมวิชาชีพที่เป็นครูอาจารย์ที่สอนบัญชี ชั้นสูง ซึ่งสับสนกับการเขียนตำราการบัญชีชั้นสูงว่า บัญชีเงินลงทุนในบริษัทร่วมและการร่วมค้าจะบันทึกบัญชีเงิน ลงทุนในงบการเงินเฉพาะกิจการอย่างไร คราวนี้ อาจารย์ทั้งหลายคงยิ้มน้อยยิ้มใหญ่ไม่สับสนแล้ว และยึดวิธีส่วน ได้เสียเป็นหลัก แต่โปรดอย่าละเลยกับการปรับปรุงบัญชีเงิน ลงทุนจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุน เพราะกรมสรรพากรยัง ให้ผู้ประกอบการต้องเก็บข้อมูลราคาทุนไว้เพื่อการคำนวณภาษี เงินได้ ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงนี้ยังเป็นภาระอีกหลายเรื่อง เช่น

การประเมินการต่อจ่ายค่าเมื่อมีข้อบ่งชี้ การตัดกำไรระหว่าง กัน การรับรู้ผลขาดทุนต่าง ๆ ต้องทำให้ถูกต้องให้สมเป็น นักบัญชีมืออาชีพ

กล่าวโดยสรุปผู้เขียนขอเน้นย้ำอีกรอบหนึ่งว่าภายใต้ ข้อกำหนดของมาตรฐานฯ ปรับปรุงใหม่ หากกิจการจะยังคงใช้ วิธีราคาทุนต่อไปก็ไม่ผิดกฎอะไร แกรมไม่สร้างความสับสนให้กับ ตัวเองและผู้ใช้งบการเงินอีกต่างหาก แต่ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่า วิธีส่วนได้เสียน่าจะรับได้มากกว่าวิธีราคาทุนที่เคยใช้อยู่ แกรมไม่หวั่น (จริงหรือที่ไม่หวั่น) เรื่องการปรับงบการเงินย้อนหลัง เสมือนหนึ่งว่าได้ใช้วิธีนี้มาโดยตลอด ก็เชิญทำ โดโสละ ว่างั้นเถอะ แต่คราวนี้มีข้อสังเกตว่าหากกิจการเลือกที่จะเปลี่ยนแปลง การถือปฏิบัติทางบัญชีกับเงินลงทุนในบริษัทย่อย บริษัทร่วม และการร่วมค้า จากวิธีราคาทุนมาเป็นวิธีส่วนได้เสีย ในงบการเงินเฉพาะกิจการ อย่าได้หวังหรือแม้แต่จะคิดว่าการ ใดสุทธิในงบการเงินเฉพาะกิจการ จะมียอดเท่ากับกำไรสุทธิในงบ การเงินรวมเหมือนสมัยก่อน โดยเฉพาะกรณีที่เกิดการถือหุ้นใน บริษัทย่อยไม่ครบ 100% ดี เนื่องจากในการจัดทำ งบการเงินรวม จะไม่มีการหักกำไรส่วนที่เป็นส่วนของผู้ถือหุ้นที่ ไม่มีอำนาจควบคุมออกจากกำไรสุทธิรวมในตัวเองงบการเงินรวม เหมือนสมัยก่อน แต่เอาเถอะไม่เท่ากัน อย่าได้แคร์ เพียงแต่ขอ ตั้งข้อสังเกต อย่างว่ากัน

สุดท้ายก่อนจากจากผู้เขียนหวังว่าบทความนี้คงเป็น ประโยชน์บ้างในการสร้างความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับข้อกำหนด ทางบัญชีที่เปลี่ยนแปลงไปของมาตรฐานฯ ดังกล่าว ขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. ปัญญา มา ณ ที่นี้ ที่ช่วยขัดเกลา เพิ่มอารมณ์ฮา ขำขัน และให้ข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง บทความนี้ในร่างแรก พบกันใหม่เร็ว ๆ นี้ครับ

¹<http://www.iasplus.com/en/news/2014/08/equity-method> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2559)

²ตัวอย่างประเทศที่กำหนดให้ใช้วิธีส่วนได้เสียกับงบการเงินเฉพาะกิจการ เช่น บราซิล อาร์เจนตินา หรืออูรุกวัย เป็นต้น <http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Documents/Jurisdiction-profiles/> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2559)